

Sygn. akt **III AUa 127/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Wiesława Stachowiak

Sędziowie: SSA Dorota Goss-Kokot

del. SSO Małgorzata Woźniak-Zendran (spr.)

Protokolant: st. sekr. sądowy Karolina Majchrzak

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2016 r. w Poznaniu

sprawy **J. T.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.**

o emeryturę

na skutek apelacji J. T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 21 października 2015 r. sygn. akt VII U 939/15

- 1. z mienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i przyznaje odwołującemu J. T. prawo do emerytury począwszy od 1 marca 2015r.**
- 2. z asądza od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 225 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.**

del. SSO Małgorzata Woźniak-Zendran	SSA Wiesława Stachowiak	SSA Dorota Goss-Kokot
-------------------------------------	-------------------------	-----------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 marca 2015 roku o znaku (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P., na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku poz.1440) oraz § 1 i § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8, poz. 43 ze zm.) odmówił J. T. prawa do emerytury wobec nie udowodnienia wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie od tej decyzji złożył J. T., wnosząc o jej zmianę w całości i przyznanie mu prawa do emerytury przy obniżonym wieku emerytalnym, po uwzględnieniu zatrudnienia w Szpitalu w Nigerii od 29 kwietnia 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku. W uzasadnieniu pisma odwołujący podniósł, że z przedłożonego świadectwa pracy wystawionego przez S. H. H., L. - A., Nigeria, przetłumaczonego na język polski przez tłumacza przysięgłego wynika wprost, iż w spornym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (40 godzin tygodniowo) wykonywał pracę chirurga specjalisty kierującego oddziałem szpitala w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych, która kwalifikuje się jako praca w szczególnych warunkach. Podniesiono, że odwołującemu przysługuje emerytura z uwagi na udowodniony 15 letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 21 października 2015r. Sąd Okręgowy w Poznaniu, VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sygn. akt VII U 939/15) oddalił odwołanie J. T. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 17 marca 2015r., nr (...).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący J. T. urodził się w dniu (...), z zawodu jest lekarzem chirurgiem.

W dniu 3 września 2014 roku J. T. złożył wniosek o emeryturę. Do wniosku o emeryturę odwołujący dołączył oryginał świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 1 września 2014 roku wystawionego przez Szpital (...) w Z., zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu na druku Rp-7 z dnia 1 września 2014 roku za okres od 1 listopada 1999 roku do 31 grudnia 2001 roku oraz tłumaczenie z języka angielskiego na język polski pisma sporządzonego w Ambasadzie RP w L. w dniu 6 września 1999 roku, potwierdzające zatrudnienie od 1991 roku do sierpnia 1999 roku w Szpitalu (...) w Nigerii (S. H. H. L. - A., Nigeria) na stanowisku konsultanta chirurgicznego i praktykującego ginekologa.

Po rozpoznaniu przedmiotowego wniosku organ rentowy wydał w dniu 25 września 2014 roku decyzję na podstawie, której odmówił J. T. prawa do emerytury z powodu nieudowodnienia przez niego wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego 15 lat na dzień 31 grudnia 1998 roku.

Za udowodniony na dzień 1 stycznia 1999 roku organ rentowy uznał staż pracy ubezpieczonego wynoszący łącznie 26 lat, 2 miesiące i 28 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 20 lat, 2 miesiące i 28 dni okresów składkowych oraz 6 lat okresów nieskładkowych. Do ogólnego stażu pracy jako okres nieskładkowy został zaliczony okres od 1 października 1972 roku do 30 września 1978 roku, tj. 6 lat studiów w szkole wyższej w wymiarze określonym w programie studiów zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku poz.1440).

Do stażu pracy w szczególnych warunkach organ rentowy przyjął za udowodniony okres zatrudnienia w Szpitalu (...) w Z. od 1 października 1979 roku do 28 kwietnia 1991 roku (11 lat, 6 miesięcy i 28 dni), na podstawie świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 1 września 2014 roku, w którym podano, że w czasie zatrudnienia od 2 października 1978 roku do 30 czerwca 1997 roku w okresie od 1 października 1979 roku do 28 kwietnia 1991 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych, wymienioną w wykazie Dziale XII pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku (Dz. U. z 1983 roku Nr 8, poz.43) na stanowisku lekarza medycyny – starszego asystenta oddziału chirurgicznego wymienionym w wykazie A, Dział XII poz. 2a pkt 1 wykazu stanowiącego załącznik do Zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej.

J. T. odwołał się od decyzji z dnia 25 września 2015 roku do Sądu Okręgowego w Poznaniu, który postanowieniem z dnia 12 lutego 2015 roku w sprawie VII U 53/15 umorzył postępowanie wobec faktu, że odwołujący cofnął odwołanie ze skutkiem prawnym przed rozpoczęciem rozprawy. Postanowienie to uprawomocniło się w dniu 5 marca 2015 roku.

W dniu 10 marca 2015 roku wpłynął do siedziby Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P. wniosek odwołującego o ustalenie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Na potwierdzenie faktu świadczenia pracy w Szpitalu (...) w Nigerii odwołujący przedłożył dwa nowe dokumenty w tym: oryginał świadectwa pracy (certificate of employment) sporządzonego w języku angielskim i podpisanego przez dyrektora do spraw medycznych i administratora szpitala oraz oryginał tłumaczenia tego dokumentu na język polski przetłumaczony przez tłumacza przysięgłego języka angielskiego. W świadectwie pracy widnieje wpis, że odwołujący był zatrudniony w szpitalu (...), Nigeria w okresie od 18 lutego 1991 roku do 30 czerwca 2001 roku jako chirurg specjalista, na pełen etat w wymiarze 40 godzin tygodniowo.

Odwołujący posiadając specjalizację II° z chirurgii uzyskał zgodę Ministerstwa Zdrowia w Nigerii, wizę wjazdową i podpisał kontrakt ze Szpitalem (...) w Nigerii (S. H. H. L. - A., Nigeria). Dyrektor Szpitala (...) w Z. przychylił się do wniosku i udzielił mu urlopu bezpłatnego na okres od 29 kwietnia 1991 roku do 30 czerwca 1997 roku. Szpital (...) w Z. nie skierował odwołującego do pracy za granicą. Wyjazd do pracy do Nigerii nie wymagał zgody pracodawcy w kraju. W Szpitalu (...) w Nigerii odwołujący jako specjalista chirurg pełnił obowiązki ordynatora Oddziału Chirurgicznego. Odwołujący nie wykonywał pracy ginekologa, ponieważ nie posiadał specjalizacji. Każdego dnia odwołujący pracował przez 40 godzin, uczestniczył w zabiegach na bloku operacyjnym planowanych dzień wcześniej lub w nieplanowanych operacjach nowotworowych, wrzodów żołądka, zapalenia wyrostka, jelit, przepukliny związanych z perforacją zakresu patologii ostrego brzucha.

W okresie od 1 maja 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku odwołujący był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego jako osoba zatrudniona za granicą i z tego tytułu sam opłacał składki (zaświadczenie z dnia 24 lipca 2002 roku o znaku (...) w aktach kapitału początkowego).

Polska nie ma podpisanej umowy dwustronnej lub wielostronnej z Nigerią w zakresie systemu ubezpieczeniowego (bezsporne).

Do rozwiązania kontraktu doszło w dniu 30 czerwca 2001 roku na postawie porozumienia stron.

Organ rentowy dokonał oceny zgromadzonych dokumentów i wydał w dniu 17 marca 2015 roku zaskarżoną decyzję, od której J. T. odwołał się do Sądu Okręgowego w Poznaniu.

Odwołujący ukończył w dniu (...) roku (...) lat.

Ubezpieczony złożył wniosek o przekazanie do budżetu państwa środków pieniężnych zgromadzonych na jego rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa.

Na dzień 1 stycznia 1999 roku odwołujący udowodnił łącznie 26 lat, 2 miesiące i 28 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Odwołujący udowodnił na podstawie dokumentów 11 lat, 6 miesięcy i 28 dni stażu w szczególnych warunkach zamiast wymaganych 15 lat.

Na podstawie powyżej przedstawionego stanu faktycznego, Sąd I instancji wydał powyższy wyrok.

Sąd Okręgowy podniósł, że spór w rozpoznawanej sprawie sprowadzał się do możliwości doliczenia okresu pracy w warunkach szczególnych wykonywanej za granicą od 29 kwietnia 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku do okresu uprawniającego do uzyskania emerytury określonej w § 4 ust.1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 748), powoływanej dalej jako ustawa emerytalna, ubezpieczonym, urodzonym po 31 grudnia 1948 roku, do których urodzony w dniu (...) J. T. się zalicza, przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, tj. w dniu 1 stycznia 1999 roku

osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat – dla mężczyzn, tj. w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 25 lat.

Emerytura, o której mowa powyżej, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego bądź złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, prawo do świadczeń określonych w tej ustawie, powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Wówczas też, na wniosek osoby uprawnionej, organ rentowy wydaje decyzję o przyznaniu prawa. Niespełnienie przez ubezpieczonego ustawowych warunków koniecznych do przyznania świadczenia, powoduje wydanie decyzji odmownej. Wydanie takiej decyzji następuje również wtedy, gdy ubezpieczony nie spełnia chociażby jednego z ustawowych warunków niezbędnych do przyznania świadczenia.

W myśl § 4 cytowanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1), nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd I instancji podniósł, że w okolicznościach faktycznych przedmiotowej sprawy, bezspornym było, że odwołujący w okresie zatrudnienia w Szpitalu (...) w Z. od 1 października 1979 roku do 28 kwietnia 1991 roku, tj. przez 11 lat, 6 miesięcy i 28 dni wykonywał pracę wymienioną w Dziale XII zatytułowanym w służbie zdrowia i opiece społecznej pod poz. 2 - prace w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych oraz prace stomatologów powołanego rozporządzenia.

Odnosząc się do spornego okresu zatrudnienia na kontrakcie zagranicznym po 1 stycznia 1990 roku, Sąd I instancji wskazał, że po tej dacie obowiązywała do 31 ustawa z dnia 16 października 1991 roku o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457 ze zm.) zawierająca regulacje, z których brzmienia wprost wynikało, iż okres zatrudnienia obywateli polskich za granicą jest traktowany jak okres zatrudnienia w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych oraz w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin -pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz na Fundusz Pracy. Tryb dokonywania wpłat na Fundusz Pracy został uregulowany rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 marca 1990 roku, następnie rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1991 roku w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy z tytułu zatrudnienia za granicą u pracodawców zagranicznych oraz trybu uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne.

Zgodnie z treścią art. 6 ust 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do okresów składkowych zalicza się okresy ubezpieczenia. Stosownie zaś do treści art. 6 ust. 2 pkt 1 lit d cytowanej ustawy za okresy składkowe uznaje się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 roku okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą - u pracodawców zagranicznych, jeżeli w okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Okresy te więc stanowią równorzędne okresy ubezpieczenia - okresy składkowe i brak jakichkolwiek podstaw do ich pomijania przy ustalaniu uprawnień do świadczenia emerytalnego czy rentowego. W myśl przywołanych powyżej przepisów kierowanie obywateli polskich do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych odbywa się na podstawie upoważnień udzielanych jednostkom kierującym przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej. Jednostka kierująca, która realizuje zatrudnienie na podstawie umów, jest obowiązana przekazywać na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składkę na ubezpieczenie społeczne za każdą osobę skierowaną do pracy za granicą, wymierzoną od kwoty zadeklarowanej przez osobę skierowaną, nie niższej jednak od przeciętnego wynagrodzenia - w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce oraz na Fundusz Pracy kwotą odpowiadającą

12% przeciętnego wynagrodzenia za każdy miesiąc trwania ubezpieczenia społecznego od osoby skierowanej do pracy za granicę.

Sąd Okręgowy podniósł, że okres pracy odwołującego J. T. w Nigerii w charakterze chirurga specjalisty od 29 kwietnia 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku w świetle dotychczasowego orzecznictwa sądów powszechnych, mógłby być uznany za pracę w szczególnych warunkach pod warunkiem opłacania przez macierzysty zakład pracy składek na ubezpieczenie społeczne (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 19 czerwca 2007 roku, III AUa 494/06, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 1999 roku, II UKN 505/98). Wskazano, że odwołujący jako obywatel polski nie był kierowany do pracy w Nigerii przez uprawnioną do tego jednostkę, która zawarła z nim umowę o pracę. Materiał dowodowy zgromadzony do zamknięcia rozprawy nie zawiera także dowodów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne odwołującego przez Szpital (...) w Z. w okresie przebywania na urlopie bezpłatnym w okresie od 29 kwietnia 1991 roku do 30 czerwca 1997 roku. Urlop bezpłatny nie jest co do zasady okresem składkowym, ani też okresem nieskładkowym w rozumieniu art. 6 i 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Szpital (...) w Nigerii nie był w spornym okresie jednostką organizacyjną, która pozostawała z odwołującym w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie ubezpieczonego ubezpieczeniami społecznymi, a zatem pracodawcą w rozumieniu art. 4 pkt 2 lit.a ustawy systemowej, który stanowi, że płatnikiem składek jest pracodawca - w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, w tym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym albo pobierania zasiłku macierzyńskiego, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład. Polski nie łączyła wówczas żadna umowa międzynarodowa dwustronna lub wielostronna z Nigerią w zakresie systemu ubezpieczeniowego. Sąd Okręgowy podniósł, że odwołujący realizował kontrakt, nie świadczył pracy podporządkowanej w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy w okresie od 29 kwietnia 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku. Zdaniem tego Sądu fakt dobrowolnego opłacania przez odwołującego składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne z tytułu ubezpieczenia za granicą w okresie od 1 maja 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku nie może być priorytetem, a sam charakter pracy nie może jeszcze przesądzać o uznaniu danego okresu do stażu pracy w warunkach szczególnych z punktu widzenia prawa do świadczenia emerytalnego.

Podniesiono, że zasady przyznawania prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych, ustawodawca uregulował, w sposób jednoznaczny i nie ma od tej reguły odstępstw. Zasadą jest, że prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, nabywa ubezpieczony, który na dzień 1 stycznia 1999 roku legitymował się wymaganym okresem ogólnym i szczególnym. W przypadku, gdy ubezpieczony nie legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych, nie ma możliwości przyznania mu prawa do emerytury z tego tytułu.

Sąd I instancji stwierdził, że pozwany organ rentowy wydając decyzję odmawiającą prawa do emerytury nie naruszył ani przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, określających zasady przyznania prawa do emerytury, tj. art. 24 i 184 ustawy, albowiem zasady określone w ustawie emerytalno-rentowej, obowiązują wszystkich ubezpieczonych w jednakowy sposób i nie są niezgodne z regulacją ustawy zasadniczej. Przewidziane w art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym niż powszechnie przyjęty, stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 cytowanej ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób ścisły i gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2007 roku I UK 287/06, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 lutego 2013 r. III AUa 1002/12).

Sąd I instancji wskazał, że niespełnienie przez odwołującego niezbędnego warunku do otrzymania emerytury w wieku obniżonym, tj. co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, pozbawia odwołującego prawa żądania przyznania mu prawa do tego świadczenia, co wynika jednoznacznie z treści powołanych wyżej przepisów.

Apelację od powyższego wyroku wniósł odwołujący J. T., zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił:

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. polegające na tym, że:

a) Sąd nie dokonał ustalenia faktycznego, iż **powód w spornym okresie świadczył pracę w ramach stosunku pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku chirurga zabiegowego**, pomimo wyrażenia przez Sąd pozytywnej oceny oraz uznania za wiarygodne wszystkich dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego oraz w aktach kapitału początkowego (zob. strona 5 uzasadnienia wyroku), do których to dokumentów zaliczyć należy w szczególności **świadcstwo pracy (certificate of employment)** wraz z tłumaczeniem przysięgłym, znajdujące się w aktach organu rentowego (dla ułatwienia - kopie tych dokumentów stanowią załączniki do apelacji), z których to dokumentów powyższe ustalenie faktyczne w sposób jednoznaczny wynika (naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.),

b) Sąd nie wyjaśnił w uzasadnieniu wyroku przyczyn, dla których powyższa, kluczowa dla sprawy okoliczność, wynikająca z dokumentów uznanych za wiarygodne, nie została przyjęta przez Sąd jako element stanu faktycznego sprawy, co uniemożliwia apelującemu (jak również Sądowi drugiej instancji) odtworzenie oraz weryfikację toku rozumowania i wnioskowania Sądu pierwszej instancji (naruszenie art. 328 § 2 k.p.c.),

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 217 § 2-3 k.p.c., art. 227 k.p.c. oraz art. 236 k.p.c., poprzez nieuzasadniony brak rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosków dowodowych zgłoszonych przez powoda w piśmie procesowym z 24 sierpnia 2015r. oraz nieuzasadnione zaniechanie przeprowadzenia dowodów z dokumentów załączonych do tego pisma procesowego (tj. pisma wyjaśniającego ze szpitala z 3 sierpnia 2015r. wraz z załącznikami oraz tłumaczeniem przysięgłym) w sytuacji, w której dowody te mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia spornych okoliczności oraz całej sprawy, a ponadto dowody te nie były spóźnione ani nie zostały powołane jedynie dla zwłoki,

2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 229 k.p.c. oraz 233 § 1 k.p.c., poprzez przyjęcie i wyrażenie w uzasadnieniu wyroku dwóch całkowicie sprzecznych ze sobą tez, a mianowicie:

a) na stronie 4-5 uzasadnienia wyroku Sąd ustalił, że: **„Na dzień 1 stycznia 1999 roku odwołujący udowodnił łącznie 26 lat, 2 miesiące i 28 dni okresów składkowych i nieskładkowych.”** (Twierdzenie to jest prawdziwe, bowiem powód był zatrudniony i opłacał składki ubezpieczeniowe od dnia 1 października 1979r. co najmniej do dnia 1 stycznia 1999 roku, czyli dokładnie przez okres 26 lat, 2 miesiące i 28 dni. Co więcej, twierdzenie to jest w sprawie **bezsporne** i zostało potwierdzone w kwestionowanej decyzji ZUS z dnia 17 marca 2015r.),

b) z kolei na stronie 8 uzasadnienia wyroku, Sąd pierwszej instancji sugeruje jakoby okres od 29 kwietnia 1991 roku do 30 czerwca 1997 nie stanowił dla powoda okresu składkowego, ani nieskładkowego,

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c., poprzez:

a) **nieuprawnione twierdzenie, iż** „odwołujący nie świadczył pracy podporządkowanej w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy w okresie od 29 kwietnia 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku” (strona 8 uzasadnienia wyroku), które to twierdzenie nie tylko nie wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego, ale jest ewidentnie sprzeczne z wnioskami wynikającymi z tegoż materiału dowodowego (twierdzenie to w szczególności jest sprzeczne z dowodami w postaci świadectwa pracy (certificate of employment), pisma wyjaśniającego ze szpitala z 3 sierpnia 2015 r. oraz zeznań powoda) (naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.),

b) Sąd nie wyjaśnił w uzasadnieniu wyroku na jakich dowodach oparte zostało powyższe, kluczowe dla sprawy twierdzenie, co uniemożliwia apelującemu (jak również Sądowi drugiej instancji) odtworzenie oraz weryfikację toku rozumowania i wnioskowania Sądu pierwszej instancji (naruszenie art. 328 § 2 k.p.c.),

c) sprzeczność powyższego twierdzenia z innym twierdzeniem wyrażonym na stronie 8 uzasadnienia wyroku, gdzie Sąd pierwszej instancji wyraźnie odwołuje się do „okresu pracy odwołującego J. T. w Nigerii w charakterze chirurga specjalisty od 29 kwietnia 1991r. do 31 grudnia 1998r.” (naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.),

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 328 § 2 k.p.c., poprzez brak jakiegokolwiek wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku przyczyn, dla których Sąd pierwszej instancji uwzględnił i uznał za wiarygodne zeznania powoda jedynie w części i to w części stosunkowo mało istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy (strona 5 uzasadnienia wyroku),

2. naruszenie prawa materialnego, tj. przepisów nieobowiązującej już ustawy z dnia 16 października 1991 roku o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. 1991r., nr 106, poz. 457 ze zm.) („Ustawa o zatrudnieniu i bezrobociu”) polegające na:

a) zastosowaniu i powołaniu się w uzasadnieniu wyroku na przepisy tej ustawy w sytuacji, w której przepisy te nie mają w niniejszej sprawie w ogóle zastosowania, ewentualnie

b) na zastosowaniu i powołaniu się w uzasadnieniu wyroku na art. 44 w zw. z art. 42 pkt 2) tejsze ustawy (choć jest to jedynie domniemanie apelującego wynikające z lektury strony 7 uzasadnienia wyroku, albowiem Sąd pierwszej instancji nie pokusił się o sprecyzowanie w uzasadnieniu, które konkretnie przepisy ustawy zostały zastosowane), podczas gdy zastosowanie może znaleźć co najwyżej art. 46 w zw. z art. 42 pkt 3) tejsze ustawy,

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 2 pkt 1) lit. d) ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 748 ze zm.) („Ustawa o emeryturach z FUS”) polegające na zastosowaniu i powołaniu się w uzasadnieniu wyroku (strona 7 uzasadnienia) na ten przepis w sytuacji, w której dotyczy on okresów składkowych przypadających przed dniem 15 listopada 1991r., zaś sporny okres zatrudnienia powoda w szpitalu w Nigerii to okres od 29 kwietnia 1991 r. do 31 grudnia 1998r., w związku z czym przedmiotowy przepis może znaleźć w niniejszej sprawie co najwyżej marginalne zastosowanie (tj. do okresu od 29 kwietnia 1991r. do 14 listopada 1991r.).

Mając na uwadze powyższe, odwołujący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie, że powód nabył prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym, zgodnie z art. 184 ustawy o emeryturach z FUS oraz przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983 r. nr 8, poz. 43 ze zm.), ewentualnie,

2. uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji ZUS z 17 marca 2015r. oraz przekazanie sprawy bezpośrednio do ZUS do ponownego rozpoznania (na podstawie art. 477^{14a} k.p.c.),

3. zasądzenie od organu rentowego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pozwany organ rentowy nie złożył odpowiedzi na apelację.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja odwołującego zasługiwała na uwzględnienie.

Rację należy bowiem przyznać skarżącemu, że Sąd Okręgowy naruszył przepis art. 233 § 1 k.p.c. dokonując sprzecznych istotnych ustaleń z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Sąd I instancji przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, lecz w swych ustaleniach i wnioskach wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikających z przepisu art. 233 k.p.c.

Przypomnieć należy, że zgodnie z tym przepisem sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów, według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego.

W doktrynie oraz orzecznictwie przyjmuje się, iż ramy swobodnej oceny dowodów muszą być określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał

dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wążąc ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Ustalenia faktyczne dokonane na podstawie tak ocenionych dowodów nie mogą wykazywać błędów tak faktycznych, tzn. nie mogą być sprzeczne z treścią dowodów, jak i logicznych (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 9.12.2009r., IV CSK 290/09).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd Okręgowy jest nieprawidłowa i narusza ramy określonych w art. 233 § 1 k.p.c. w znaczeniu wyżej wskazanym.

W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd I instancji wybiórczo, mimo braku dowodów przeciwnych, rozważył wiarygodność dowodów w postaci zeznań odwołującego oraz zgromadzonych w sprawie dokumentów (w szczególności przedłożonego świadectwa pracy – certificate of employment wraz tłumaczeniem), co w konsekwencji doprowadziło do błędnych ustaleń, iż odwołujący nie spełnił niezbędnego warunku do otrzymania emerytury w wieku obniżonym, tj. co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Do okresów pracy w szczególnych warunkach organ rentowy nie zaliczył okresu zatrudnienia ubezpieczonego od 18 lutego 1991r. do 30 czerwca 2001r., w Szpitalu (...), Nigeria, albowiem w jego ocenie- wnioskodawca w spornym okresie nie był pracownikiem, w związku z czym nie mają do niego zastosowania przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach.

Sąd I instancji, mimo posiadania dowodu w postaci świadectwa pracy wnioskodawcy za przedmiotowy, okres, podzielił to stanowisko, nie wskazując jednak żadnych argumentów, z powodu których dokumenty na zatrudnienie pracownicze wnioskodawcy, zdyskwalifikował.

Postępowanie apelacyjne, jakkolwiek jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednakże zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Oznacza to, że Sąd odwoławczy ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia. Podkreślić też należy, że Sąd ten nie może poprzestać jedynie na ustosunkowaniu się do zarzutów apelacyjnych. Merytoryczny bowiem charakter orzekania Sądu II instancji polega na tym, że ma on obowiązek poczynić własne ustalenia i ocenić je samodzielnie z punktu widzenia prawa materialnego, a więc dokonać subsumcji.

Z tego też względu Sąd ten może, a jeżeli je dostrzeże - powinien, naprawić wszystkie stwierdzone w postępowaniu apelacyjnym naruszenia prawa materialnego popełnione przez Sąd I instancji i to niezależnie od tego, czy zostały one podniesione w apelacji, jeśli tylko mieszczą się w granicach zaskarżenia (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000r., III CKN 812/98). Ponadto Sąd II instancji orzeka nie tylko na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego przez Sąd I instancji, ale także w postępowaniu apelacyjnym. Stąd też istnieje możliwość uzupełnienia postępowania dowodowego, o ile strony złożą stosowne twierdzenia faktyczne i wnioski dowodowe dopuszczalne w świetle art. 381 k.p.c. Sąd odwoławczy może także na podstawie art. 232 zd. 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. dopuścić z urzędu dowód niewskazany przez stronę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2015r., I PZ 28/14).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny przeprowadził uzupełniający dowód z przesłuchania odwołującego na okoliczność ustalenia jego zatrudnienia w spornym okresie. J. T. zeznał, że zawarta przez niego umowa o pracę i wykonywane na jej podstawie zatrudnienie, nie różniło się w porównaniu do innych lekarzy- pracowników. W stosunku pracy podlegał dyrektorowi medycznemu, był zatrudniony na oddziale medycznym. Nadto odwołujący wskazał, że miał ustalone stałe godziny pracy i swoje obowiązki pracownicze wykonywał w godzinach od 8,00 do 16,00. Zawsze podpisywał listę obecności, która była kontrolowana i systematycznie sprawdzana. Przez cały okres zatrudnienia za granicą odwołujący miał ustalone wynagrodzenie w stałej kwocie. Pracując jako lekarz chirurg odwołujący składał raport z wykonywanej pracy bezpośredniej przełożonej, operował każdego dnia, wykonując zabiegi mu przydzielone. Odwołujący wskazał, że przez cały sporny okres pracował w jednym szpitalu. Przysługiwało mu prawo do urlopu wypoczynkowego i korzystał z tego prawa.

Wnioskodawca wskazał, że przez cały okres pracy w Nigerii, począwszy od 1.05.1979r., miał ustalone stałe zlecenie w banku do opłacania składek należnych do ZUS.

Zeznania wnioskodawcy w całości przy tym zasługują na uwzględnienie, bowiem znajdują potwierdzenie w dokumentach zgromadzonych w aktach sprawy.

Ze zgromadzonych dokumentów wynika bowiem, że w okresie od 18 lutego 1991r. do 30 czerwca 2001r. wnioskodawca był zatrudniony w Szpitalu (...), Nigeria na stanowisku chirurg specjalista, na pełen etat w wymiarze 40 godzin pracy tygodniowo. Wnioskodawca uczestniczył codziennie w zabiegach na bloku operacyjnym, a także nieplanowanych operacjach nowotworowych, wrzodów żołądka, zapalenia wyrostka, jelit przepukliny związanych z perforacją zakresu patologii ostrego brzucha.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zgromadzona dokumentacja wraz z zeznaniami wnioskodawcy wskazuje niezbicie, że J. T. w okresie od 18 lutego 1991r. do 30 czerwca 2001r. zatrudniony był w szpitalu w Nigerii i świadczył pracę w ramach stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku specjalisty chirurga zabiegowego.

W aktach sprawy brak jest jakiegokolwiek dowodu przeciwnego, który podważałby wiarygodność wskazanych powyżej, zgodnych dowodów.

Zasadny zatem jest zarzut apelującego, iż Sąd I instancji, w żaden natomiast sposób nie uzasadnił, odmówienia wiarygodności w szczególności świadectwu pracy wnioskodawcy, nie wskazał przyczyn dla których zdyskwalifikował ten dowód i się na nim nie oparł, mimo że w ogólnej analizie przedłożonych dokumentów wskazał, że wszystkie dokumenty uznaje za wiarygodne.

Praca wykonywana natomiast przez wnioskodawcę przez cały okres zatrudnienia w Nigerii, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, stanowiła pracę w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych, tj. wykonywaną w szczególnych warunkach, a wymienioną w Dziale XII pkt 2 wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983r., Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Okolicznością przy tym niekwestionowaną przez pozwanego organ było, że wnioskodawca w okresie od 1 maja 1991r. do 31 grudnia 1998r. był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego jako osoba zatrudniona za granicą i z tego tytułu sam opłacał w należytej wysokości składki.

Pozwany zresztą zaliczył ten okres opłacania składek do ogólnego okresu składkowego wnioskodawcy, uznając tym samym, że były opłacone w należytej kwocie (por.k.49 akt emerytalnych).

Wskazać natomiast w tym miejscu należy, iż przepisy ustaw z dnia 29 grudnia 1989r. o zatrudnieniu (Dz. U. Nr 75, poz. 446 ze zm.), a następnie ustawy z dnia 16 października 1991r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457 ze zm.) określały, iż okres zatrudnienia obywateli polskich za granicą jest traktowany jak okres zatrudnienia w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych oraz w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz na Fundusz Pracy.

Zgodnie bowiem z treścią przepisu art. 46 ust.1 i 2 ustawy z dnia 16 października 1991r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. Nr 106, poz. 457 ze zm.), obowiązującego od 1.12.1994r. do dnia 31 grudnia 1994r., jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej, okresy pracy obywateli polskich za granicą na podstawie umów, o których mowa w art.42 pkt 3, uznaje się za okresy zatrudnienia na obszarze Polski w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym i rodzinnym oraz świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, pod warunkiem udokumentowania tych okresów oraz uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne pracowników w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce od zadeklarowanej kwoty, nie niższej jednak od przeciętnego wynagrodzenia,

Umknęło przy tym uwadze Sądu I instancji, iż art.42 pkt 3 powołanej ustawy przewidywał, iż zatrudnienie obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych mogło być realizowane także na podstawie umów zawartych przez obywateli polskich z pracodawcami zagranicznymi, tak jak to było w niniejszej sprawie.

Zwrócić w tym miejscu należy uwagę na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyrokach: z dnia 27 kwietnia 2010r. w sprawie II UK 328/2009 oraz z dnia 1 czerwca 2010r. w sprawie II UK 5/2010, a który Sąd odwoławczy w pełni podziela, iż okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy emerytalnej, pod warunkiem pracowniczego zatrudnienia i opłacenia składek w Polsce, również na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe (art. 6 ust. 1 i 2 tej ustawy w związku z art. 7 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach międzynarodowych (np. obowiązkiem podlegania ubezpieczeniu właściwemu dla pracowników pracodawcy zagranicznego w jego siedzibie za granicą lub w innym miejscu prowadzenia przezeń działalności).

Stanowi to kontynuację linii orzeczniczej, że okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce pod warunkiem opłacenia składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowi inaczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2001r. w sprawie II UKN 500/2000) oraz że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), jeżeli są one uznane za okresy składkowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 marca 2003r. w sprawie II UK 196/2002).

Zaliczenie zatem do okresu pracy w szczególnych warunkach okresów wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w warunkach szczególnych, zależy od uznania tych okresów za okresy składkowe.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 czerwca 2010r., II UK 76/10 poszedł dalej i jednoznacznie przyjął, że pod rządami ustawy z dnia 16 października 1991r. o zatrudnieniu i bezrobociu, niezależnie od podstawy zatrudnienia w podmiocie zagranicznym, ubezpieczonego, nawet dobrowolnie, należało traktować jak pracownika, a jeżeli wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ma on prawo do emerytury z tego tytułu.

W sprawie nie budziło natomiast wątpliwości, że zatrudnienie ubezpieczonego spełniało kryterium stałości i pełnego zakresu czasu pracy, a wykonywane było w oparciu o umowę o pracę zawartą przez ubezpieczonego z zagranicznym pracodawcą i w całym istotnym w niniejszym postępowaniu okresie- tj. od 1.05.1991r. do 31.12.1998r., ubezpieczony opłacał składki na ubezpieczenie społeczne pracowników w wymaganej wysokości.

Nie budzi zatem wątpliwości tut. Sądu, że zatrudnienie wnioskodawcy chociażby w okresie obowiązywania omawianej ustawy z 16.10.1991r. o zatrudnieniu i bezrobociu, tj. od 1.12.1991r. do 31.12.1995r., tj. 4 lata i 1 miesiąc, należy traktować jak zatrudnienie pracownicze na potrzeby regulacji emerytalno-rentowych, w tym jako pracy w szczególnych warunkach, a skoro wykonywał ubezpieczony w tym okresie pracę w szczególnych warunkach, ma on prawo do emerytury z tego tytułu.

Do ustalonego przez organ rentowy stażu w szczególnych warunkach w wymiarze 11 lat, 6 miesięcy i 28 dni należało zatem doliczyć wymieniony powyżej okres 4 lat i jednego miesiąca.

Ponieważ natomiast omawiany okres zatrudnienia wnioskodawcy przypadający pod rządami ustawy z 16.10.1991r. o zatrudnieniu i bezrobociu, uzupełnia do wymaganego stażu 15 lat pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, Sąd Apelacyjny pominął rozważania zasad zaliczania pracy za granicą na potrzeby emerytalne na podstawie przepisów późniejszych czy obowiązujących od 1.05.1991r. kiedy wnioskodawca zaczął opłacać składki, do 30.11.1991r.

Reasumując, Sąd Apelacyjny po ponownym przeanalizowaniu materiału dowodowego i po uzupełnieniu postępowania dowodowego, odmiennie niż Sąd I instancji ustalił, że wnioskodawca legitymuje się co najmniej 15- letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, a w konsekwencji spełnia wszystkie przesłanki warunkujące przyznanie prawa do emerytury w wieku obniżonym na zasadzie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emeryturach i rentach z FUS.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny orzekając na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 1 marca 2015r., tj. miesiąca , w którym złożono o nią wniosek, o czym orzeczono w punkcie 1 sentencji.

O kosztach procesu za obie instancje orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j.t. Dz. U. z 2016r. poz. 623) oraz w związku z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. j. Dz.U.2013.490 ze zm.), przyznając je w kwocie 225zł. , na która składa się opłata od apelacji w kwocie 30zł. , koszty zastępstwa procesowego za I instancję w kwocie 60zł. oraz za II instancję w kwocie 135zł.

del. SSO Małgorzata Woźniak-Zendran	SSA Wiesława Stachowiak	SSA Dorota Goss-Kokot
-------------------------------------	-------------------------	-----------------------